

ATL MAGASINET

Eko misstänkliggör vanliga jordbruket

KRÖNIKA

Kersti Linderholm
040-601 64 95 • red@atl.nu



Med förvåning har jag sett SVTs dokusåpa "Zero impact". Det handlar om några familjer som ska anpassas till FNs mål om klimatutsläpp. Programmen börjar med en långresa. Redan där överskrider de sin kvot men det ligger utom tävlan. Parallellt lär en expert från Chalmers oss att äta ekologiskt och veganskt.

Att ekologiskt skulle vara klimatsmart har jag aldrig sett visat. Kombinationen eko och vege är dessutom i praktiken omöjlig, åtminstone i Sverige. Eko bygger på djurproduktion, främst nöt, vilket är det värsta man kan välja enligt denna klimatexpert. Korna är suveräna på att omvandla kvävefixerande vallar till högvärdigt protein men vanliga kor fungerar på samma sätt som ekokor.

Ekologisk växtodling, där emot, är starkt beroende av gödsel från det vanliga jordbruket. Redan 2005 visade en utredning att stora delar av växtnäringen till eko kom från vanligt jordbruk. I dag dammsuger den svenska ekoodlingen Europa på kött- och benmjöl. Kravs gödsel kommer alltså delvis från en djurhållning som inte är tillåten i Sverige. Exemplet på att mineralgödslade grödor omvandlas till Kravgödsel är många. Även en del mineralgödsel är direkt tillåten inom eko, liksom merparten av gödseln från konventionell svensk djurhållning.

Rötade matrester producerade med mineralgödsel (och GMO för importerad mat) är en annan godkänd gödsel till eko. Här finns vissa begränsningar. Om "otillåtna" saker rötas så godkänns bara viss andel av rötresten. Krav tillämpar alltså samma princip som då man köper grön el. All el

kommer i samma ledning och man vet inte hur den el som tänder lampan har producerats. Rötresten i Linköping kommer också i en och samma ledning. Krav har sedan godkänt att 65 procent får användas inom eko.

Anledningen till att 35 procent inte godkänns är att slaktrester från svenska grisar går med i rötningen. Det är alltså okej att gödsla med benmjöl från svanstympade danska grisar men inte med rötrest med vanliga svenska.

Även eko behöver växtnäring men hur ska detta fungera med ökad eko-odling?

Och varför tänker inte jordbruksnäringen lika kreativt som Krav gör med rötresten i Linköping och elbolagen kring elen? Tänk så mycket utsläpp och pengar som skulle sparas på att transportera och behandla all mjölk lika i en gemensam kedja. Andelen ekomjolk kunde sedan packas som eko så att konsumenten har valet i affären att gynna den producenten den vill. Men visst skulle det tydliggöra att det inte är någon skillnad på produkterna.

Marknadsföringen av eko sker på bekostnad av det vanliga svenska jordbruket som misstänkliggörs. Krav eldar på debatten på Facebook med en uppsjö av alternativa sanningar som att vanliga djur i Sverige behandlas förebyggande med antibiotika, att ekoodlingen läcker mindre och avkastar lika bra. Med en public service som lägger fram tyckande som fakta är det inte så konstigt att konsumenter och politiker blir vilseledda. Men hur kan företrädarna för svenskt lantbruk låta detta fortgå? Är det för att de samtidigt är medlemmar i Krav?

Krav svarar på kritiken

Krav delar inte bilden av ekologiskt som författaren förmedlar. Kravs regler baseras på vetenskap och vi har under flera år aktivt vässat våra regler ur klimathänseende. Krav står även för ökad miljönnytta och gödsel från rötade matrester bidrar till detta – och en ökad ekologisk produktion.

Det här, och allt annat Krav står för, pratar vi gärna om, samtidigt som vi manar till samarbete i branschen för att tillsammans öka svensk livsmedelsproduktion. Det finns mycket som förenar ekologiskt och konventionellt lantbruk. Låt oss ta vara på det.

Kjell Sjö Dahl Svensson
Regelchef på Krav

UTBLICK



Biologisk bekämpning med ugglor – uggleholk i ett hav av oljepalmer. Råttor och andra skadedjur ska hållas borta.

KRITISERAD VERKSAMHET. Sime Darbys oljepalmsplantage i Riau på Sumatra är en av världens största producenter i en kontroversiell bransch.

På besök

■ Oljepalmsplantagen i Riau på Sumatra är ett eget litet samhälle. Här finns daghem, skolor, sjukvård, moské, kyrka och mycket annat. 10 000 hektar oljepalm ger försörjning åt hela 1 600 människor.

RIAU, INDONESIA.

Världens mest använda vegetabiliska olja är hårt kritiserad. Det märks redan när vi från Sverige försöker boka in en intervju med något av palm-oljeföretagen i Indonesien. Efter många försök tas vi till slut emot av Sime Darby, en av

världens största producenter. Det malaysiska bolaget var bland de första som etablerade sig i Indonesien och var även med och startade certifieringen för hållbar palmolja, RSPO (Roundtable on Sustainable Palmoil).

Många års arbete i en kritiserad bransch har gjort att företaget har insett vikten av

Indonesien



● Indonesien är världens största producent av palmolja, tätt följt av Malaysia. Landet odlar oljepalm på 7,8 miljoner hektar, en yta nästan lika stor som Tjeckien. Uppskattningsvis 5 miljoner indonesier försörjer sig på palmolja. Skövling och bränning av värdefulla regnskogar och anläggning av plantager på torvjordar med kraftiga utsläpp av koldioxid har gjort palmoljan kritiserad. Indonesien ligger trea i världen när det gäller växthusgasutsläpp. Under de senaste åren har Indonesien skärpt skyddet för regnskog och torvmarker och takten i avskogningen har minskat markant.

transparens och att ta ett visst socialt och miljömässigt ansvar för sin verksamhet. Arbetarbostäderna är i gott skick, minimilönen är mer än dubbelt så hög som den lagstadgade och arbetarskyddet är viktigt. Från företagets sida berättar man stolt att det under flera år inte har skett några allvarliga arbetsplatsolyckor.

En av de 1 600 personer som jobbar på plantagen är Musliadi från norra Sumatra. Även hans fru är anställd här och deras sexårige son går i en av plantagens skolor. Fem meter ovanför Musliadis huvud sitter den 20–30 kilo tunga klasen med de röda oljefrukterna som han sågar ner med en grensåg. Han har hunnit skörda drygt 30 klasor under förmiddagen, ansiktet och



Plantskola för oljepalmer.

Svensk import

● Under 2015 importerade Sverige 125 000 ton palmolja. Ungefär hälften används till biodiesel, hälften, eller cirka 60 000 ton, används inom livsmedelsindustrin, enligt Livsmedelsföretagens uppskattning.

Det innebär att vi i livsmedel konsumerar drygt 6 kilo palmolja per person, dubbelt så mycket som smör.

Palmolja hittar vi främst i margarin, bakverk, konfekt och glass.

Enligt Jordbruksverkets statistik importerades även 36 000 ton oljekakor från palm, vilket är en tiondel av foderimporten i form av oljekakor.



Musliadi skördar oljepalmsfrukt. Klasen väger 20–30 kilo.

i palmoljaeland

FOTO: GUNNAR RUNDGREN/ANN-HELEN MEYER VON BREMEN

halsen blänker av svett och myrorna i gräset bits.

– Det är ett tufft jobb. Du måste vara frisk och disciplinerad, säger han.

Hans mål är att jobba ihop pengar för att återvända hem till sin by och köpa mer mark till sin lilla gård som svågern nu sköter om. Ett hektar ris, majs och palmolja ska bli två, är det tänkt. Jo, han odlar oljepalm också, liksom miljoner andra småbönder som står för cirka 40 procent av Indonesiens oljepalmsodlingar.

Om skördandet är en manlig syssla är kemikaliesprutandet en kvinnlig sådan. På ett fält längre bort går kvinnor i skyddsutrustning med tankar på ryggen och sprutar ogräsmedel under träden och längs gångarna för att hålla



Leverans av palmolja-klasar till fabriken.



Invånarna får jobb, staten får skatteintäkter och en massa byar, ja hela samhället, utvecklas.

gräset i schack och därmed underlätta skörden. Två gånger om året sprutas ogräsmedel och vid behov används även kemikalier mot insekter och sjukdomar, främst mot noshornsbaggen när palmen är nyplanterad.

Det används också en hel del biologisk bekämpning som feromoner, plantering av växter som lockar nyttoinsekter, rovfåglar mot råttor och så vidare. Om kemikalieanvändningen inte är särskilt hög används det desto mer konstgödsel och den utgör 60 procent av företagets kostnader. Generellt kräver dock oljepalmen betydligt mindre konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel än andra oljeväxter.

Oljepalmen ger per hektar

fem gånger mer olja än raps. För en hög kvalitet på oljan bör de skördade klasarna pressas inom ett dygn. På kvarnen sker en omfattande industriprocess i flera steg under cirka sju timmar. Det mesta av restprodukterna cirkuleras eller komposteras. Här produceras drygt 30 000 ton olja per år som skeppas till Rotterdam och kunderna i Europa.

Sime Darby får enligt indonesisk lag inte utöka sina arealer. Istället satsar företaget på intensifiering genom mer högavkastande sorter och att förbereda för ökad mekanisering.

– I dag är oljeskörden 4–5 ton per hektar men vår forsknings- och utvecklingsavdelning tror att det går att nå 10 ton, säger hållbarhetschefen Pak Pira.

Det är en klaustrofobisk känsla att färdas genom ett landskap som enbart består av oljepalm. Jag frågar Pak Pira vad han tycker om det enformiga landskapet.

– Invånarna får jobb, staten får skatteintäkter och en massa byar, ja hela samhället, utvecklas. Det byggs vägar. Tidigare var den här vägen så dålig att det tog två timmar att ta sig till byn. Nu går det på 30 minuter.

Visst är det bekvämt men det går samtidigt inte att bortse ifrån att Indonesiens drygt 7 miljoner hektar oljepalm har trängt undan djur, natur och människor och att en oerhört rik biologisk mångfald har gått förlorad.

Ann-Helen Meyer von Bremen

040-6016495 red@atl.nu